

Brüssel, 10.7.2013
COM(2013) 494 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Avaliku ja erasektori partnerlus programmi Horisont 2020 raames kui võimas vahend
innovatsiooni ja majanduskasvu saavutamiseks Euroopas**

(EMPs kohaldatav tekst)

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Avaliku ja erasektori partnerlus programmi Horisont 2020 raames kui võimas vahend innovatsiooni ja majanduskasvu saavutamiseks Euroopas

(EMPs kohaldatav tekst)

1. POLIITILINE TAUST

Euroopas on vaja ulatuslikumalt ja paremini investeerida teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonda. Rohkem teadusuuringuid ja innovatsiooni on säästva majanduskasvu ja töökohtade loomise ning Euroopa rahvusvahelise konkurentsivõime tugevdamise seisukohalt otsustava tähtsusega. Teadusuuringud ja innovatsioon on abiks peamiste probleemide lahendamisel, nagu näiteks võitlus kliimamuutuste vastu, puhta energiaga varustatuse katkematu tagamine või vananeva elanikkonna kulude katmine. Liikumine strateegia „Euroopa 2020” eesmärgi suunas, mis näeb ette investeerida 3 % SKPst teadus- ja arendustegevusse, on siiski aeglane, kusjuures eriline puudus on erainvesteeringutest.

Euroopa Komisjon tegeleb kõnealuse investeeringute nappusega. Strateegia „Euroopa 2020”¹ ja eelkõige juhtalgatus „Innovaatiline liit”² tagavad parema innovatsioonikeskkonna. Komisjoni ettepanekud järgmise teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi Horisont 2020³ kohta näevad ette rahastamist kogu väärtusahela ulatuses, st alusuuringutest kuni turuletoomiseni.

Programmis Horisont 2020 on kesksel kohal ettepanek ühendada jõud erasektori ja liikmesriikidega selliste tulemuste nimel, mida riik või ettevõtte üksinda saavutada ei suudaks. Käesolevale teatisele on lisatud komisjoni õigusaktide ettepanekud liikmesriikidega avaliku ja erasektori partnerlussuhete ning avaliku sektori siseste partnerlussuhete loomise kohta programmi Horisont 2020 raames.

Pakett hõlmab kokku 22 miljardi euro investeerimist järgmise seitsme aasta jooksul, kusjuures programmi Horisont 2020 8 miljardi euro suurusele osale lisandub 10 miljardit eurot tööstuselt ja ligi 4 miljardit eurot liikmesriikidelt. See tagab elutähtsa rahastamise suuremahulistele, pikemaajalistele ja riskantsetele teadusuuringutele ja innovatsioonialastele algatustele. Need on olulised ELi juhtpositsiooni kindlustamiseks rahvusvaheliselt konkurentsivõimelistes strateegilistes tehnoloogiasektorites, mis pakuvad kvaliteetseid töökohti (praegu on niisuguseid töökohti üle 4 miljoni) ning aitavad saavutada ELi eesmärki, et 2020. aastaks moodustaks tootmine 20 % SKPst. Partnerlus toob ühiskonnale märkimisväärset kasu, nagu näiteks väiksem süsinikdioksiidiheide, alternatiivid fossiilkütustele ning uued lahendused võitluses vaesusega seotud haiguste ja antimikroobse resistentsuse kasvava ohuga.

Komisjon esitab praegusel etapil kõnealused õigusaktide ettepanekud selleks, et õigel ajal langetada koos programmiga Horisont 2020 partnerlussuhete käivitamiseks vajalikud seadusandlikud otsused. See on täiesti kooskõlas Euroopa Ülemkogu üleskutsega seada prioriteediks mitmeaastase finantsraamistiku mõju majanduskasvule ja töökohtade loomisele.

¹ KOM(2010) 2020.

² KOM(2010) 546.

³ KOM(2011) 808/809/810/811/812.

Kõnealuse partnerlusega viiakse ühiselt ellu juhtalgatuse „Innovaatiline liit” ja ELi tööstuspoliitika⁴ põhielemendid ning progressi võimaldavate tehnoloogiate strateegiat,⁵ ühtlasi antakse oluline panus ELi strateegiatesse kliima, energia, digitaalarengu tegevuskava, transpordi, tervishoiu ja muudes valdkondades.

Käesolevas teatises esitatakse ka komisjoni lähenemisviisi avaliku ja erasektori partnerluse muude vormide kasutamisele programmi Horisont 2020 rakendamiseks. Strateegia Euroopa tehnoloogiaplatvormide ja komisjoni tööstuspoliitika rakkerühmade kaudu tööstussektorilt ja muudelt sidusrühmadelt saadavatele nõuannetele suurema kaalu omistamiseks esitatakse edasises komisjoni talituste töödokumendis.

2. ELI AVALIKU JA ERASEKTORI PARTNERLUSE VAJADUS TEADUSUURINGUTE JA INNOVATSIOONI VALDKONNAS

Teadusuuringud ja innovatsioon on kõrge riskitasemega tegevused, millel puudub edu tagatis. Kui ebaõnnestumise oht on liiga suur, ei ole erasektor tõenäoliselt valmis investeerima ka juhul, kui majandusliku ja ühiskondliku tulu tõenäosus on suur. Lisaks sellele võivad teadusuuringutesse tehtud investeeringutest tuleneva majandusliku kasu saada teised, mistõttu ettevõtjad ei soovi investeerida, või on kaalukaid poliitilisi põhjusi, mis piiravad turu suurust ja kasumipotentsiaali (nt uute antibiootikumide väljatöötamine, kus probleemiks on antimikroobse resistentsuse kasvav oht).

Kõnealused üldised turutõrked annavad kaaluka põhjuse avaliku sektori toetuse andmiseks erasektori teadus- ja innovatsioonitegevusele. Mitmel juhul on siiski sektorite tähtsus, probleemide ja tehnoloogiate keerukus, pikad ajavahemikud ja vajalike investeeringute maht niisugused, et avaliku sektori toetus üksikutele projektidele ei ole tõhus. Selliste juhtumite puhul on vaja avaliku ja erasektori struktureeritud partnerlust, et ambitsioonikaid teadus- ja innovatsioonikavasid ühiselt välja töötada, rahastada ja rakendada. Seepärast kasutavad poliitikakujundajad kõikjal maailmas majanduskasvu strateegia elluviimise vahendina üha rohkem avaliku ja erasektori partnerlust teadusvaldkonnas.

Sektorite jaoks, mis tegutsevad Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil ning mille puhul investeeringute maht ületab liikmesriigi võimalused, on kõnealuste partnerlussuhete loomine Euroopa Liidu tasandil kõige tõhusam lähenemisviis. Avaliku ja erasektori partnerlussuhted annavad teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas võimsad ja äärmiselt vajalikud vahendid programmi Horisont 2020 eesmärkide elluviimiseks mitmel põhjusel, sealhulgas:

- võimaldavad pikaajalist strateegilist lähenemisviisi teadusuuringutele ja innovatsioonile ning vähendavad ebakindlust, hõlmates pikaajalisi kohustusi;
- annavad õigusliku struktuuri vahendite koondamiseks ja kriitilise massi loomiseks, mis võimaldab teha niisuguseid jõupingutusi, mis üksikettevõtjate jaoks oleksid saavutamatud, sealhulgas aruka spetsialiseerumise kaudu ning kombineerides programmi Horisont 2020 ja Euroopa struktuuri- ja investeerimisfonde;
- muudavad teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamise kogu ELis tõhusamaks, jagades rahalisi, inim- ja taristuresse, mille tulemusena väheneb killustumisoht, tekib mastaabisääst ja vähenevad kõikide asjaomaste partnerite kulud;
- võimaldavad paremini tegeleda keeruliste probleemidega, aidates välja töötada mitut valdkonda hõlmavaid lähenemisviise ning teadmisi ja kogemusi tõhusamalt jagada;

⁴ COM(2012) 582.

⁵ COM(2012) 341.

- lihtsustavad uuenduslikele toodetele ja teenustele siseturu loomist, lahendades ühiselt kriitilisi küsimusi, nagu juurdepääs rahastamisele, standardimine ja normide kehtestamine;
- võimaldavad turulejõudmise kiirendamiseks uuenduslike tehnoloogiate kasutamist, sealhulgas lubavad ettevõtetele teha koostööd ja jagada teavet, kiirendades sel viisil õppimisprotsessi;
- pakuvad rahvusvahelistele ettevõtetele sobiva raamistiku teadusuuringutesse ja innovatsiooni tehtavate investeeringute kinnistamiseks Euroopas ja kasu saamiseks Euroopa tugevatest külgedest, nagu näiteks hea koolituse saanud töötajad, lähenemisviiside mitmekesisus ja valdkondlik loomingulisus;
- võimaldavad teadusuuringute ja innovatsiooni ulatuse, mis on vajalik kriitiliste ühiskondlike probleemide lahendamiseks ja peamiste ELi poliitikaeesmärkide saavutamiseks strateegia „Euroopa 2020” raames.

3. ÜHISTE TEHNOLOOGIAALGATUSTEGA SEoses OMANDATUD KOGEMUSED

Avaliku ja erasektori partnerlus teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas võeti ELi tasandil esmakordselt kasutusele praegu toimivas seitsmendas raamprogrammis. Seda rakendati peamiselt ühiste tehnoloogiaalgatuste kaudu, kusjuures teatavaid seitsmenda raamprogrammi valdkondi rahastavad ja rakendavad Euroopa Liit ja tööstus ühiselt. Ühiseid tehnoloogiaalgatusi rakendatakse praegusele ELi toimimise lepingu artiklile 187 vastava artikli kohaselt loodud spetsiaalsete õigussubjektide, ühissettevõtete kaudu.

Seitsmenda raamprogrammi raames on loodud viis ühist tehnoloogiaalgatust järgmistes valdkondades: lennundus (Clean Sky), farmaatsiaalne teadustöö (innovatiivsete ravimite algatus), kütuseelemendid ja vesinik (FCH), manussüsteemid (ARTEMIS) ja nanoelektronika (ENIAC). Kõikide nimetatud ühissettevõtete suhtes teostatakse pidevat järelevalvet, läbivaatust ja hindamist⁶. Komisjoni teatis, milles käsitleti partnerlust teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas,⁷ andis saadud kogemustest ülevaate ning tõi välja suuremad saavutused ja soovitusel partnerluse edasiseks täiustamiseks.

Saavutuste osas märgiti, et kõikjal maailmas kasutavad poliitikakujundajad üha rohkem majanduskasvu strateegia elluviimise vahendina avaliku ja erasektori partnerlust. Ühtlasi märgiti hindamistes, et avaliku ja erasektori partnerlus üldiselt ja konkreetset ühised tehnoloogiaalgatused on Euroopa Liidu teadusuuringute ja innovatsioonipoliitika rakendamise innovatiivne viis. Ühised tehnoloogiaalgatused koondavad asjaomaste tööstussektorite teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonna eestvedajad ja võimaldavad keskenduda jõupingutused teadusuuringute ja innovatsiooni strateegilisele tegevuskavale ja neid koordineerida.

Ühiste tehnoloogiaalgatuste käivitamine oli tuvastatud turutõrgete, nõutavate tegevuste pikaajalisuse ja läbimurde saavutamiseks vajalike kohustuste ulatuse tõttu igati õigustatud.

Seitsmenda raamprogrammi raames oli ühistele tehnoloogiaalgatustele eraldatud liidu kogutoetus 3,12 miljardit eurot ja tööstuse vastav investeering 4,66 miljardit eurot. Ühised

⁶ Ühiste tehnoloogiaalgatuste vahehindamised ja vastavad komisjoni vastused ning samuti ühiste tehnoloogiaalgatuste „šerpade töörihma” aruanne on kättesaadavad aadressil: http://ec.europa.eu/research/jti/index_en.cfm.

⁷ KOM(2011) 572.

tehnoloogiaalgatused osutusi edukateks, kaasates oma tegevuses osalema suurel hulgal ettevõtjaid, kellest ligikaudu 28 % olid VKEd.

Kuigi ühised tehnoloogiaalgatused on täielikult toiminud alles lühikest aega, kinnitasid vahehindamised saavutatud edu ja mõju esimesi märke. Kütuseelementide ja vesiniku valdkonna ühine tehnoloogiaalgatus on näiteks loonud märkimisväärse strateegilise tähtsusega projektiportfelli ja saavutanud mõned esialgsed ärilised rakendused, nagu näiteks kahveltõstukid ja väikesed varutoitemoodulid. Ühise tehnoloogiaalgatuse Clean Sky vahehindamine kinnitas, et ühisettevõtte aitab edukalt kaasa strateegiliste keskkonnaülesannetega seotud arengutele, keskendudes täiesti uutele tehnoloogilistele lahendustele. Innovatiivsete ravimite ühise tehnoloogiaalgatuse puhul märkis vahehindamine edusamme Euroopa ravimite väljatöötamise ökosüsteemi täiustamises, nagu näiteks andmete parem kasutamine, tõhusamad meetodid ravimite kõrvalmõjude prognoosimisel, uute biomarkerite ning kiiremate ja odavamate kliiniliste uuringute väljatöötamine. Ühiste tehnoloogiaalgatuste ENIAC ja ARTEMIS vahehindamised tõstsid esile nende katalüsaatorirolli erasektori liidrite osalemise suurendamisel raamistikus, milles liikmesriikidel ja Euroopa Liidu ametiasutustel on võimalik toetada suure strateegilise väärtusega teemasid. Samasugust algatust soovitati tungivalt jätkata programmi Horisont 2020 raames, pidades silmas, et ükski organisatsioon ega liikmesriik ei suuda tõenäoliselt kõiki Euroopa elektroonikavaldkonna probleeme käsitleda.

Aruanded ja vahehindamised osutasid ka mõnedele praeguste ühiste tehnoloogiaalgatuste puudustele. See oli seotud eelkõige vajadusega tööstuspartnerite konkreetsemate kohustuste järele ning kohustuste ja nendega kaasneva võimendava mõju selgema mõõdetavusega. Lisaks sellele peaks ühiste tehnoloogiaalgatuste loomine olema läbipaistvam, nad peaksid olema varustatud selgete eesmärkidega ja avatunud uute partnerite suhtes. Ühiste tehnoloogiaalgatuste „šerpade tööühma” aruandes anti veel mitmeid soovitusi ühiste tehnoloogiaalgatuste juhtimise lihtsustamiseks ja ühtlustamiseks, sealhulgas nende vajadustele kohandatud spetsiaalse finantsraamistiku kaasabil. Sidusrühmad on samuti väljendanud muret ühiste tehnoloogiaalgatuste puhul kohaldatavate eeskirjade ja menetluste erinevuse pärast nii ühiste tehnoloogiaalgatuste vahel kui ka seitsmenda raamprogrammi raames kohaldatavate eeskirjade ja menetluste osas. Kõiki neid küsimusi käsitletakse ettepanekus ühiste tehnoloogiaalgatuste kohta programmi Horisont 2020 raames.

4. ÜHISED TEHNOLOOGIAALGATUSED PROGRAMMI HORISONT 2020 RAAMES

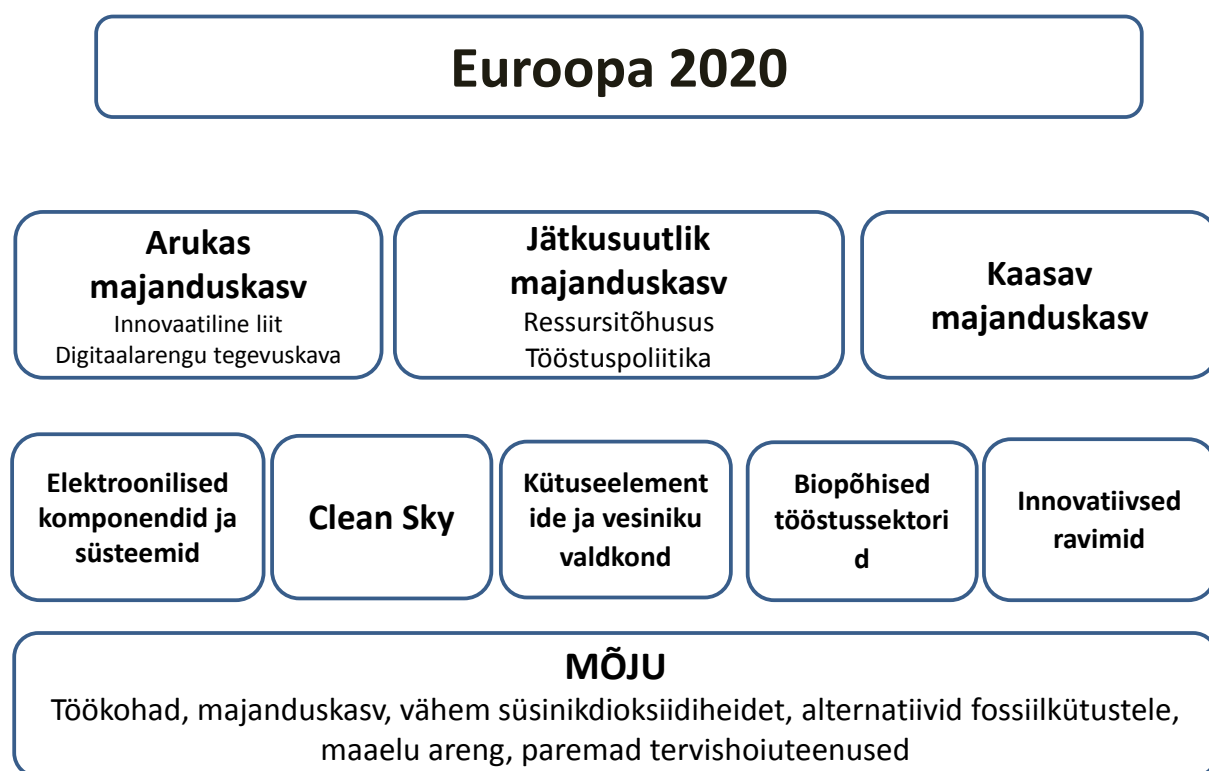
Programmi Horisont 2020 kavandatud õigusraamistik võimaldab laiahaardelisi kokkuleppeid Euroopa Liidu ja erasektori vahel, sealhulgas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 187 kohaselt moodustatud ühised tehnoloogiaalgatused. Need peavad täitma programmi Horisont 2020 eesmärgi, sealhulgas teadusuuringute ja innovatsioonitegevuste integreerimine. Programmi Horisont 2020 määruses sätestatakse mitmeid kriteeriume, mida tuleb avaliku ja erasektori partnerluse valdkondade valimisel täita. Õigusaktidega nähakse ette ka ühtsed eeskirjad, mida kohaldatakse programmi Horisont 2020 kõikidele osadele, sealhulgas ühised tehnoloogiaalgatused, välja arvatud juhul, kui konkreetse erandi tegemiseks on põhjendatud vajadus.

4.1. Programmi Horisont 2020 alustamisel moodustatavate ühiste tehnoloogiaalgatuste kindlaksmääramine

Komisjon esitab programmi Horisont 2020 alustamisel moodustatavate ühiste tehnoloogiaalgatuste õigusaktide ettepanekud, tuginedes seitsmenda raamprogrammi käigus omandatud kogemustele, programmi Horisont 2020 uuele õiguslikule alusele ja

tööstuspartnerite võetud konkreetsetele kohustustele. Kavandatud algatuste täielik põhjendus on esitatud lisatud eelneva mõjuhinna dokumentides.

Kõik ühised tehnoloogiaalgatused tegelevad strateegiliste tehnoloogiatega, mis toetavad majanduskasvu ja töökohtade loomist ülemaailmselt konkurentsivõimelistes sektorites. Kõik asjaomased sektorid on juba muutunud või kiirelt muutumas Euroopa teadmispõhise majanduse keskusteks. Kõnealustes sektorites on praegu üle 4 miljoni töötaja ja kõikides valdkondades on kasvavad ülemaailmsed turud, mille hõlmamiseks on ELi tööstusel head võimalused, kui ta suudab tehnoloogia alal saavutada juhtpositsiooni ja seda säilitada. Allpool esitatud joonisel on näidatud ka selged seosed strateegia „Euroopa 2020” eesmärkidega. Ajal, mil rahalised vahendid Euroopas on piiratud, on äärmiselt oluline tagada vajalikud suured investeeringud. Lisaks sellele kannatavad kõnealused valdkonnad selgelt tuvastatud turutõrgete tõttu, millele lisandub teadusuuringute ja innovatsiooni pikaajalisus ja riskantsus, mistõttu erasektor ei ole üksinda võimeline vajalikke ressursse eraldama.

Kavandatavad ühised tehnoloogiaalgatused tuginevad seitsmenda raamprogrammi headele tulemustele. Neist neli kujutavad endast seitsmenda raamprogrammi raames moodustatud ühiste tehnoloogiaalgatuste järgmist etappi (sealhulgas elektrooniliste süsteemide ja komponentide ühine tehnoloogiaalgatus, mis ühendab olemasolevad ühised tehnoloogiaalgatused ARTEMIS ja ENIAC). Biopõhiste tööstusharude ühist tehnoloogiaalgatust peetakse uueks algatuseks, mis järgib Euroopa biomajanduse strateegiat⁸.

Igal kavandataval ühisel tehnoloogiaalgatusel on kindlalt määratletud eesmärk saavutada läbimurre järgmistes valdkondades:

- *innovatiivsed ravimid*: parandada Euroopa kodanike tervist ja heaolu uue ja tõhusama diagnoosimise ja raviga, nagu näiteks antimikroobne ravi;

⁸ COM(2012) 60.

- *kütuseelemendid ja vesinik*: töötada välja majanduslikult tasuvad, puhtad lahendused, mis kasutavad energiakandjana vesinikku ja energiamuundurina kütuseelemente;
- *Clean Sky*: otsustavalt vähendada järgmise põlvkonna õhusõidukite keskkonnamõju;
- *biopõhised tööstusharud*: arendada välja uued konkurentsivõimelised biopõhised väärtusahelad, mis korvavad fossiilkütuste vajaduse ja avaldavad tugevat mõju maaelu arengule;
- *elektroonilised komponendid ja süsteemid*: hoida Euroopat elektrooniliste komponentide ja süsteemide alal esirinnas ja kiiremini vähendada tootmiseni kuluvat aega.

Kõnealused viis ühist tehnoloogiaalgatust peaksid eeldatavasti kaasama investeeringuid kogusummas üle 17 miljardi euro, millest ELi eelarvest eraldatav toetus ulatub kuni 6,4 miljardi euron. Alljärgnevas tabelis on esitatud üksikasjad kõigi ühiste tehnoloogiaalgatuste kohta.

Ühised tehnoloogiaalgatused	Investeeringud ühistesse tehnoloogiaalgatustesse (eurodes)	
	ELilt (Horisont 2020)	Tööstuspartneritelt ja muudest allikatest
Innovatiivsed ravimid	1725 miljonit	1725 miljonit
Kütuseelemendid ja vesinik	700 miljonit	700 miljonit ⁹
Clean Sky	1800 miljonit	2250 miljonit
Biopõhised tööstusharud	1000 miljonit	2800 miljonit
Elektroonilised komponendid ja süsteemid	1215 miljonit	3600 miljonit ¹⁰ (millest 1200 miljonit liikmesriikidelt)
Kokku	6440 miljonit	9875 miljonit tööstuselt + 1200 miljonit liikmesriikidelt

⁹ See summa koosneb ühisettevõtte liikmete või ettevõtja koosseisu kuuluvate üksuste osamaksudest (vähemalt 400 miljonit eurot), samuti mitteliikmetest üksuste osalustasudest tegevuses.

¹⁰ See summa koosneb ühisettevõtte liikmete või ettevõtja koosseisu kuuluvate üksuste osamaksudest (vähemalt 1700 miljonit eurot eraõiguslikelt liikmetelt), samuti mitteliikmetest üksuste osalustasudest tegevuses.

4.2. Ühiste tehnoloogiaalgatuste põhiomadused programmi Horisont 2020 raames

Komisjoni ettepanekud kajastavad märkimisväärselt ambitsioonikamaid partnerlussuhteid kui praeguse põlvkonna ühised tehnoloogiaalgatused.

Ühistel tehnoloogiaalgatustel peavad olema konkreetsemad ja ambitsioonikamad eesmärgid, mis tugevdavad vahetult konkurentsivõimet ja ELi poliitiliste eesmärkide saavutamist. Igal ühisel tehnoloogiaalgatusel on konkreetsed mõõdetavad eesmärgid ja tulemuslikkuse põhinäitajad, mis võimaldavad täpsemalt teostada järelevalvet ja hindamist. Eesmärgid ületavad tunduvalt seitsmenda raamprogrammi raames püstitatud sihte. Eesmärkide puhul pannakse suuremat rõhku innovatsioonile ja selle mõjule, võimaldades uuendustel tasandada lõhet teadusuuringute ja nende kaubandusliku rakendamise vahel. Uue kütuseelementide ja vesiniku ühise tehnoloogiaalgatuse eesmärgid on näiteks seotud hinna- ja tulemuslikkuse barjääridega, mis on vaja ületada, et tehnoloogia oleks majanduslikult elujõuline. Paljud eesmärgid toetavad otseselt ELi poliitilisi sihte. Biopõhiste tööstusharude ühine tehnoloogiaalgatus töötab näiteks välja tehnoloogiad, mis võimaldavad toiduks mittekasutatavatest põllukultuuridest biokütuste tootmist, aidates sellega talupidajatel ja tööstusel täita ELi taastuvenergiaga seotud eesmärgi. Sihiks on seatud arendada progressi võimaldavaid tehnoloogiaid, nagu näiteks elektroonikat, mis toetab paljude erinevate Euroopa ettevõtete konkurentsivõimet.

Ühistel tehnoloogiaalgatustel peab olema täiustatud juhtimissüsteem, et tagada uutele osalejatele avatus, rahaliste vahendite jaotamine pädevuse alusel ja parem seostatus riikide meetmetega. Põhiline osa ELi rahalisest toetusest jaotatakse avatud projektikonkursside abil, mille puhul kasutatakse programmi Horisont 2020 muude osadega põhimõtteliselt sarnaseid eeskirju. Kõikidel juhtudel on algatused uutele partneritele avatud. Uues innovatiivsete ravimite ühisel tehnoloogiaalgatuses hoitakse näiteks osa ELi rahalisest toetusest uute partnerite jaoks. Uus ühine tehnoloogiaalgatus Clean Sky viib põhipartnerite valimiseks oma esitlejatele ja esitlusplatvormidele läbi avatud konkursipõhise menetluse. Mitmed uued ühised tehnoloogiaalgatused keskenduvad üha rohkem tutvustamistegevusele ja selle tähtsus suurema organisatsioonide rühma jaoks eeldatavalt tõuseb.

Programmi Horisont 2020 ühiste tehnoloogiaalgatuste eesmärk on tihedamate sidemete loomine sarnaste tegevusaladega liikmesriigi ja piirkondlikul tasandil. Selleks tugevdatakse iga ühise tehnoloogiaalgatuse osas liikmesriigi esindajate rühma. Nendel rühmadel on oluline nõuandev roll, rühmale antakse kogu ühise tehnoloogiaalgatuse rakendamist puudutav teave ja tema ülesandeks on anda omakorda teavet asjaomastest siseriiklikest tegevustest ning siduda ühise tehnoloogiaalgatuse tegevused kasutuselevõtuga järgmisel tasandil. Liikmesriigid rahastavad vahetult eelkõige elektrooniliste komponentide ja süsteemide ühist tehnoloogiaalgatust.

Kasutuselevõtu toetusmehhanisme võimaluse korral struktuuri- ja investeerimisfondidega sidudes on võimalik Euroopa Liidu juhitud meetmete ja liikmesriikide või piirkondade arengustrateegiate koostöö parandada ning aidata liikmesriikidel tõsta konkurentsivõimet ja lahendada paremini investeeringuvajadust asjaomastes prioriteetsetes valdkondades.

Saavutatakse oluline lihtsustamine nii rakendusstruktuuride osas kui ka osalejatele mõeldud eeskirjades. Programmi Horisont 2020 ühistele tehnoloogiaalgatustele on kasuks mitmed rakendamise erijooned, mis muudavad nad eesmärgipärasemaks¹¹. Need hõlmavad:

¹¹ Ühiste tehnoloogiaalgatuste „šerpade töörühma” aruande kohaselt: http://ec.europa.eu/research/jti/pdf/jti-sherpas-report-2010_en.pdf.

- õiguslikku raamistikku, mis on paremini kohaldatud tööstuse suuremale osalemisele ja olulisele lihtsustamisele, mis saavutati uute sätete täieliku ärakasutamisega finantsmääruses, (millesse on lisatud konkreetsed sätted avaliku ja erasektori partnerluse kohta, mis võimaldavad kohaldada ühiste tehnoloogiaalgatuste puhul „ideaalkodu” lahendust, nt ühiste tehnoloogiaalgatuste selge tunnustamine avaliku ja erasektori partnerlusasutustena, millel on õigus vastu võtta oma konkreetsetele vajadustele kohandatud „lihtsam” finantsmäärus); ja
- osalejate jaoks prognoositavuse suurendamiseks programmi Horisont 2020 osalemiseeskirjade ühtset kohaldamist, millest tehakse erandeid ainult väga üksikutel, äärmiselt põhjendatud juhtudel. Ühised tehnoloogiaalgatused saavad seega kasu olulistest lihtsustustest, mis tehakse programmis Horisont 2020.

Ühistes tehnoloogiaalgatustes on tööstusel konkreetsemad kohustused, sealhulgas olulised rahalised kohustused, mis on vähemalt võrdsed toetusega ELi eelarvest. Tööstuse otsesed kulukohustused kõikidele ühistele tehnoloogiaalgatustele kokku on peaaegu 10 miljardit eurot. Nagu seitsmenda raamprogrammi puhul, tuleneb osa kõnealustest kulukohustustest ühiste tehnoloogiaalgatuste projektikonkursside tulemusena laekunud ja ELi toetusest täielikult hüvitamata projektide rahastamise kuludest. Lisaks sellele võtavad tööstuspartnerid peale tavapärase kaasrahastamiskokkulepete veel muid kohustusi, millega nad kaasavad tegevused ja investeringud, mida programmi Horisont 2020 raames ei hüvitata. Näiteks ühise tehnoloogiaalgatuse kütuseelemendid ja vesinik puhul tuleb tööstuse rahaline osalus suuresti nende osalusest kaasrahastatud tegevuses, samas kui tulevase ühise tehnoloogiaalgatuse puhul suurendatakse sellist toetust täiendavate kulukohustustena vähemalt 300 miljoni euro võrra. Ühise tehnoloogiaalgatuse Clean Sky puhul on sellised täiendavad kulukohustused ligikaudu 1 miljard eurot ja biopõhiste tööstusharude puhul vähemalt 1,8 miljardit eurot. Kõnealused täiendavad kulukohustused on otseselt seotud ühiste tehnoloogiaalgatuste eesmärkidega ja aitavad kaasa nende saavutamisele. Tööstuspartnerid võtavad seda laadi konkreetsed kohustused iga-aastase rakendusmenetluse osana, mida seejärel kontrollitakse ja mille üle teostatakse järelevalvet. Kui tööstuse kohustused ei ole vajalikul tasemel, on komisjonil õigus ELi toetust vähendada, selle väljamaksmine peatada või ühisetevõtte tegevus lõpetada. See tagab vajaliku paindlikkuse suurte ettenägematute muutuste korral, mis vähendavad ühise tehnoloogiaalgatuse eesmärkide asjakohasust.

5. PROGRAMMI HORISONT 2020 MUUD PARTNERLUSED

5.1. Avaliku ja erasektori vahelised lepingulised partnerlused

Komisjon algatas ühiseid tehnoloogiaalgatusi täiendades seitsmenda raamprogrammi raames ka struktureeritud partnerluse erasektoriga, et saavutada otsene panus töökavade ettevalmistamisse eelnevalt määratletud ja suure tööstusliku tähtsusega valdkondades. Erinevalt ühistest tehnoloogiaalgatustest ei nõua niisugused partnerlussuhted täiendavaid õigusakte, kuna rahastamisega tegeleb tavapäraseid menetlusi kasutades komisjon.

Euroopa majanduse taastamise kava¹² raames käivitati ja rakendati projektikonkursside kaudu kolm niisugust partnerlust Euroopa Liidu kogutoetusega 1,6 miljardit eurot. Projektikonkursid olid väga asjakohased tööstuse jaoks, kuhu eraldati projektirahast ligikaudu pool, kusjuures umbes 30 % toetusest läks VKEdele¹³.

¹² KOM(2008) 800.

¹³ Lisaks sellele investeeris Euroopa Liit 300 miljonit eurot tuleviku Interneti algatusse, millest umbes 50 % läks tööstusele.

Tuginedes sellele kogemusele võimaldavad programmi Horisont 2020 projektikonkursid samuti niisugust partnerlust. Läbipaistvuse parandamiseks põhinevad kõnealused partnerlussuhted komisjoni ja tööstuspartnerite vahel sõlmitud lepingul, millega määratakse kindlaks eesmärgid, kohustused, tulemuslikkuse põhinäitajad ja pakutavad tulemused.

Avaliku ja erasektori lepingulisi partnerlusi kaalutakse järgmistes valdkondades:

- tulevikutehas;
- energiatõhusad ehitised;
- energiasäästlikud autod;
- tuleviku Internet¹⁴;
- jätkusuutlik töötlev tööstus;
- robotika;
- fototoonika;
- kõrgjõudlusega andmetöötlus.

Neli esimest valdkonda jätkavad seitsmenda raamprogrammi raames moodustatud avaliku ja erasektori partnerlusi. Kõikidel juhtudel on tegemist suurte osadega Euroopa majandusest ning avaliku ja erasektori partnerluse vajadusele osutati niisugustes komisjoni dokumentides, nagu näiteks teatis tööstuspoliitika ajakohastamise kohta, teatis progressi võimaldavate tehnoloogiate Euroopa strateegia kohta,¹⁵ teatis kõrgjõudlusega andmetöötluse kohta¹⁶ või ettepanekud programmi Horisont 2020 jaoks.

Iga kõnealuse valdkonna puhul peaksid tööstusharude ettepanekud andma selged tegevuskavad, mis on välja töötatud avaliku arutelu käigus teiste huvitatud isikutega ning kirjeldavad nägemust, teadusuuringute ja innovatsiooni sisu ja eeldatavat mõju, sealhulgas majanduskasvu ja töökohtade seisukohalt. Ühtlasi peaks need selgitama tööstuse kohustuste iseloomu ja ulatust ning avaliku ja erasektori partnerluse võimendavat mõju. Nendes keskendutakse eelkõige turuga seotud tegevusele.

Lisaks peaks avaliku ja erasektori partnerluse eesmärk olema ka kasutada Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahelist sünergiat, eelkõige seoses piirkondlike ja riiklike aruka spetsialiseerumise strateegiatega.

Komisjon hindab tööstusharude ettepanekuid vastavalt Horisont 2020 määruses sätestatud kriteeriumidele, kasutades muu hulgas välisekspertide abi. Positiivse hinnangu korral, mille tulemused tehakse üldsusele kättesaadavaks, sõlmitakse komisjoni ja erasektori partnerite vahel komisjoni otsusele tuginev vastastikuse mõistmise memorandum. Selles määratakse kindlaks:

- partnerluse üldised ja konkreetsed eesmärgid;
- erasektori partnerite võetud kohustused, mis peaksid moodustama märkimisväärse osa, olles kavandatava liidu toetusega võrreldaval tasemel, ja võivad sisaldada nii avaliku ja erasektori partnerluse halduskulusid kui ka tööstusharude rahastatavaid tutvustamise, koolituse, koondumise, teadlikkuse tõstmise ja järelevalvetegevuse kulusid;

¹⁴ Praegu toimiva tuleviku Interneti käsitleva avaliku ja erasektori partnerluse algatuse järelmeetmed keskendusid juhtmega ja traadita 5G võrgutaristule.

¹⁵ COM(2012) 341.

¹⁶ COM(2012) 45.

- tulemuslikkuse põhinäitajad ja loodetavad tulemused, sealhulgas mõjud seoses kasutamisega Euroopas;
- liidu toetuse suunava rahastamispaketi ajavahemikul 2014–2020 (eelarvepädev asutus peab selle iga-aastase eelarvemenetluse käigus heaks kiitma);
- järelevalve ja läbivaatamise mehhanismi, mis kasutab tulemuslikkuse põhinäitajaid ning mida on võimalik kohandada. Ühtlasi loob see komisjonile aluse partnerluse lõpetamiseks, kui tööstuspartnerid jätavad oma kohustused täitmata;
- juhtimisstruktuuri, sealhulgas mehhanismi, mille kaudu komisjon küsib erasektori partneritelt nõu programmi Horisont 2020 raames rahalise toetuse saamiseks esitatava teadus- ja innovatsioonitegevuse kohta.

Valdkondades, mille puhul leitakse, et tööstusharude ettepanekud vastavad nõutud kriteeriumidele, püüab komisjon sõlmida vajaliku vastastikuse mõistmise memorandumid õigeaegselt, et käivitada avaliku ja erasektori partnerluskoostöö esimese Horisont 2020 tööprogrammi raames.

5.2. Avaliku sektori sisesed ja muud partnerlussuhted

Komisjon kasutab programmi Horisont 2020 rakendamiseks ka muid partnerluse vorme. Komisjon esitab neli õigusaktide ettepanekut liikmesriikidega avaliku sektori siseste partnerlussuhete loomise kohta siseriiklike teadusuuringute programmide ühiseks rakendamiseks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 185 alusel. Kõnealused ettepanekud hõlmavad:

- *Euroopa ja arengumaade kliiniliste uuringute teist partnerlusprogrammi*: vaesusega seotud haigustest tingitud sotsiaalse ja majandusliku koormuse vähendamisele kaasa aitamiseks;
- *Euroopa metroloogia teadus- ja innovatsiooniprogrammi*: asjakohaste, integreeritud ja eesmärgipäraste metrooloogiliste lahenduste saavutamiseks, mis toetavad innovatsiooni ja tööstuse konkurentsivõimet, aga ka mõõtmise tehnoloogiaid, mis tegelevad sotsiaalprobleemide lahendamisega, nagu energia, keskkond ja tervishoid;
- *ühisprogrammi Eurostars-2*: majanduskasvu ja töökohtade loomise ergutamiseks teadus- ja arendustegevuses osalevate VKEde konkurentsivõime suurendamise abil;
- *aktiivse ja intelligentse elukeskkonna teadus- ja arendustegevuse programmi*: eakate inimeste ja nende hooldajate elukvaliteedi parandamiseks ning hooldussüsteemide jätkusuutlikkuse tõstmiseks, suurendades info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevate toodete ja teenuste kättesaadavust aktiivse ja täisväärtusliku vananemise huvides.

Lisaks avaliku ja erasektori partnerlusele kasutatakse programmi Horisont 2020 puhul ka kogemusi, mis on seotud muude partnerlusvormidega, nagu näiteks Euroopa innovatsioonialane partnerlus,¹⁷ ühise kavandamise algatused¹⁸ ja Euroopa tehnoloogiaplatvormid. Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut loob programmi Horisont 2020 raames ka teadmiskogukonnad,¹⁹ mis koondavad pikaajalise struktureeritud partnerluse abil kõrghariduse, teadusuuringute ja ärisektori esindajad.

¹⁷ http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm?pg=eip.

¹⁸ http://ec.europa.eu/research/era/joint-programming_en.html.

¹⁹ <http://eit.europa.eu/kics/>.

Kahe eelseisva tulevaste ja kujunemisjärgus tehnoloogiate juhtalgatuse,²⁰ grafeeniprojekti ja inimaju projekti eesmärk on Euroopas laiaulatuslike ja pikaajaliste partnerlussuhete loomine. Need täiendavad avaliku ja erasektori partnerlust, olles esialgu teaduspõhised, kuna tööstuse osalemiseks peavad juhtalgatused olema kestnud kümme aastat.

Peale ühiste tehnoloogiaalgatuste loodi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 187 alusel veel ühe avaliku ja erasektori partnerlussuhete vormina ühisettevõtte SESAR²¹ (Euroopa lennuliikluse uue põlvkonna juhtimissüsteem), et kooskõlastada ühtse Euroopa taeva algatuse tehnoloogiasamba projekti SESAR, mille eesmärk on Euroopa lennuliikluse ajakohastamine. Konkreetse poliitikale keskendatud tegevuse tõttu ei moodustatud SESAR ühise tehnoloogiaalgatusena, kuigi sidemed ühise tehnoloogiaalgatusega Clean Sky on tihedad. Komisjon teeb ettepaneku pikendada ühisettevõtte SESAR tegevust programmi Horisont 2020 raames. Kõnealuse tegevuse pikendamine tagab lennuliikluse korraldamise valdkonnas kooskõlastatud teadusuuringute ja innovatsiooni jätkumise Horisont 2020 raames, mis on ühtse Euroopa taeva poliitikaeesmärkidega täielikult kooskõlas.

6. VÄLJAVAATED

Programmi Horisont 2020 ja strateegia „Euroopa 2020” eesmärkide saavutamise lahutamatuks osaks on tööstuse kindla panuse ja toetusega avaliku ja erasektori partnerlus. Käesolevas teatises on visandatud, kuidas programmis Horisont 2020 tugevdatakse juurdepääsu avaliku ja erasektori partnerlusele, kasutades selleks suuremat läbipaistvust, selgemaid eesmärke, paremat keskendumist turuga seotud tegevustele, tööstuse konkreetsemat toetust ja olulist lihtsustamist.

Ühise tehnoloogiaalgatuse tegevusi, avaliku ja erasektori vahelisi lepingulisi partnerlusi, avaliku sektori siseseid partnerlusi ja muid seonduvaid algatusi, nagu näiteks ühise kavandamise algatused, Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituudi teadmisi- ja innovatsioonikogukonnad või Euroopa innovatsioonipartnerlused, rakendatakse selliselt, et sünergia oleks maksimaalne ning suureneks üldine mõju, eelkõige ühiste eesmärkide puhul. Sellega seoses tuleks täielikult kasutada võimalusi, mida pakub asjaolu, et kõik ELi tasandi teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamine on koondatud ühte programmi, s.o raamprogrammi Horisont 2020. Sünergia tuleks eelkõige püüda luua sellega, et ühendatakse tegevus kogu innovatsioonitsükli ulatuses alates uuringutulemustest kuni turuga seotud tegevuseni, et soodustada ettevõtlust ja äriettevõtete loomist Euroopa majanduse jaoks suure tähtsusega valdkondades.

Arvestades partnerluse suurt mõju majanduskasvule ja töökohtade loomisele, kutsub komisjon Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles lõpule viima kõnealuste partnerlussuhete käivitamiseks programmi Horisont 2020 alguses vajalikud seadusandlikud otsused. Komisjon jälgib ja hindab kavandatud juhtimiskorra abil pidevalt ühiste tehnoloogiaalgatuste ja muude partnerluste edusamme ning esitab asjaomaseid aruandeid.

Kogemused näitavad, et ühisettevõtete asutamine nõuab märkimisväärselt aega ja tööjõudu ning nende loomist tuleks toetada ainult olulise strateegilise teadusuuringuid ja innovatsiooni puudutava eesmärgi korral, mida ei ole võimalik saavutada programmi Horisont 2020 tavapärase rakendamisega. Komisjon kaalub seega ainult niisuguseid uusi algatusi, mis on programmi Horisont 2020 kriteeriumide alusel õigustatud ja mille strateegiline poliitiline vajadus on kindel. Komisjon on siiski arvamisel, et teadusuuringute ja innovatsiooni

²⁰ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/fet-flagships>.

²¹ <http://www.sesarju.eu/>.

valdkonnas tehtavate jõupingutuste ulatus ja poliitiline vajadus viia lõpule ühtse Euroopa raudteepiirkonna moodustamine ning luua ELi raudtee tehnoloogiaalane juhtpositsioon õigustavad igati raudteesektoris võimalikku ühisettevõtte loomist, ning teeb selle tööstusharuga koostööd ettepaneku väljatöötamiseks.